

48. סאו פאולו 2004

באמצע שנת 2004 נסענו אדית ואני לסאו פאולו ושהינו בה שבועות אחדים. כרגיל בכל ביקורינו פגשנו את המשפחה, נועדנו עם ידידים ותיקים ונפגשנו עם אליאדה ואורסטס קוארסיה.

בנסיעות הללו אנו נוהגים לבקר בקביעות בשלושה מקומות: שכונת בום רטירו, כיכר הרפובליקה (שוק האמנויות בימי ראשון) והרחוב הפולקלוריסטי שאין שני לו – וינטה סינקו דה מרסו (25 במארס). מזמן חשנו ששכונת בום רטירו השתנתה. האם מפני שהיא כבר לא "שלנו"? אותם רחובות, אנשים חולפים בדרכם מכאן לשם, רוכלים לכל אורך רחוב ז'וזה פאולינו, אבל לרחוב הזה, הישן נושן, חסר קצת "ידישקייט" (תוכן יהודי). החנויות הן כיום בבעלות קוריאנית, הן יפות יותר וגם הסחורה המוצעת היא באיכות טובה. בביקורי במרכז המסחרי בבום רטירו אני נזכר בשנות הארבעים של המאה הקודמת, כאשר מושל סאו פאולו דאז, אָדְמָר דֶה פְרוֹס, אישר שאזור הזנות ימוקם בסמוך אליו.

לקהילה היהודית שחיה באותה תקופה את ימי המתח והחרדה של מלחמת העולם השנייה, לא היה הכוח הפוליטי הנחוץ כדי לטרפד את החלטת המושל. ייתכן שזו אחת הסיבות שגרמו לכך שהקהילה היהודית עברה מבום רטירו להתגורר בשכונות נְרִדִינְס וְהִיג'יאָנוֹפּוֹלִיס. המעבר לשכונות "נחשבות"

יותר נבע משיפור ברמת החיים ומהעובדה שלדור הבנים שרכש השכלה אקדמית לא הייתה עוד מוטיבציה להמשיך להתפרנס ממקצועות המסחר כהוריהם. למרות זאת, בום רטירו ממשיכה להיות עבור אדית ועבורי תחנת ביקור הכרחית, המעוררת אין ספור זיכרונות וגעגועים.

הביקור בכיכר הרפובליקה בימי ראשון הסב לי הנאה מרובה. נפגשנו שוב עם ידידנו האמן ג'רָ'לְדוּ מְגֶלָה, צייר מסִנְטָה בְּרִנְקָה בעמק פְּרָאִיָּה. בביתנו בברור חיל ישנן כמה עבודות שלו, נופים נאיביים, כל כך ברזילאים... בכיכר הזו אנו נחשפים לנטיות אמנותיות ולאמנויות שונות הרווחות בקרב העם הברזילאי. האווירה בכיכר חגיגית תמיד ואנו מבקרים בה לא רק ביום ראשון אחד, אלא בכמה ימי ראשון על מנת שיהיה לנו זמן לקלוט את העושר הקיים שם.

ברחוב וינטה סינקו דה מרסו אפשר להאמין שאין ואף פעם לא הייתה "מלחמת מעמדות" בברזיל. כל כלי, כל גרוטאה, אפשר למצוא ברחוב המסחרי המסורתי הזה, שבמשך עשרות שנים מונהג על ידי מהגרים שהגיעו מתורכיה, מסוריה ומלבנון. כל העם המוכר וכל העם הקונה נמצאים ברחוב זה והפולקלור האמיתי מצוי בו; קיוסקים מציעים את מוצריהם בזיל הזול; ומתרוצצים בו עובדים פשוטים המזיעים כדי להרוויח גרושים ספורים. דוגמה לזיעה ולחיים.

בשנים האחרונות אנו מרגישים כמה נעים להתהלך ברחובות סאו פאולו מבלי שאיש יכירנו. ביקרנו שוב במרכז העיר, עקפנו ברגל את כיכר דֶה סֶה, את הרחובות דִיֶרִיטָה וְלִיֶּרֹוּ בְּדֶרוּ. קרובי משפחה המליצו לנו לא לעבור שם עקב בעיות של ביטחון אישי. אבל איך אפשר לטעום את טעמה של

סאו פאולו בלי ללכת ברגל? כך שכנעתי את אדית (שהייתה די מודאגת) לבקר ברחוב דיריטה כדי לראות את הבניין שבו עבדתי כאדם צעיר (בשנים 1948-1953). משם המשכנו לפֶטְיוֹ דוֹ קוֹלֶגְיוֹ, ערש היסוד של העיר סאו פאולו.

במהלך ביקורי הפעם חשתי בחיוניות הגדולה של סאו פאולו, הניכרת באוכלוסייה הרצה, העסוקה והעובדת למען הקדמה של הפרט וגם למען המשך התפתחותה של העיר הגדולה הזו. אשררתי לעצמי את השיעור שלמדתי, שאם מדברים עם אנשים פשוטים בגובה העיניים אפשר להרגיש חלק אותנטי מהעם הזה גם אחרי חמישים שנה כמעט. הרגשנו באוויר אקלים חיובי, אף שעדיין קיימות בעיות המחכות לפתרון.